



## Folkhälsomyndigheten

Gunilla Fahlström  
SBU  
Box 6183  
102 33 Stockholm

**Handläggare**  
Martin Norman  
010-205 22 06

**Diarienummer**  
00886-2018

**Ert diarienummer**

**Datum**  
2018-03-28

**Sida**  
1(3)

### **Folkhälsomyndighetens remissyttrande över En vägledning för identifiering av etiska aspekter vid granskning av kunskap och insatser inom socialtjänst**

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss och har följande att anföra:

Folkhälsomyndigheten har inte tagit ställning till huruvida den vägledning som Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har tagit fram har fångat sociallagstiftningens intentioner. I de fall Folkhälsomyndighetens svar berör sociallagstiftningen<sup>1</sup>, eller annan lagstiftning, är dessa synpunkter inte att tolka som en juridisk bedömning från myndighetens sida. Remissvaret begränsar sig till det som SBU efterfrågade gällande återkoppling i form av allmänna synpunkter på innehåll och omfattning, samt allmän läsbarhet.

Folkhälsomyndigheten ser positivt på att SBU aktivt arbetar för att etiska frågeställningar och konsekvenser belyses i samband med beredning av underlag för val av insatser inom vård, omsorg och socialtjänst. Det primära syftet med vägledningen är att utgöra ett stöd i att identifiera och reflektera kring etiska aspekter vid systematisk utvärdering av insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar, personer med missbruks- och beroendeproblem samt äldre personer. Folkhälsomyndigheten ser att den etiska reflektionen har en given plats i denna process.

Folkhälsomyndigheten understryker behovet av att inhämta relevanta erfarenheter från berörda parter tidigt i projektprocessen så att dessa erfarenheter ges utrymme att bidra till utformningen av projektet. En etisk bedömning bör ta hänsyn till den enskildes upplevda situation och ställning i förhållande till det allmänna, och även en eventuell upplevd behovsställning gentemot utföraren. Roller och perspektiv som är relevanta bör därför vara representerade i expertgruppen eller inhämtas på annat sätt. Patient-, brukar- och anhörigorganisationer fyller i detta sammanhang en viktig funktion<sup>2</sup>, liksom yrkesföreningar.

<sup>1</sup> Socialtjänstlagen (2001:453), Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (1988:870).

<sup>2</sup> Patient- och brukarorganisationers delaktighet i den statliga styrningen med kunskap – Slutredovisning till Rådet för styrning med kunskap.

Folkhälsomyndigheten ser att vägledningen förutsätter att den expertgrupp som är knuten till projektet har den sammansättning som krävs för att belysa relevanta etiska problem. Detta ställer krav på både SBU och expertgruppen att reflektera över vilka perspektiv som inte finns representerade i gruppen, och för vilka frågor gruppen inte har möjlighet att göra en bedömning av eventuella etiska aspekter. Den inledande diskussionen som nämns i vägledningen blir därför av särskild betydelse. Hur denna diskussion bör struktureras för att belysa begränsningar i den egna etiska bedömningen är något som skulle kunna utvecklas ytterligare. SBU kan även överväga om diskussionen ska utmynna i en redogörelse för på vilket sätt den fortsatta projektprocessen anpassas för att bemöta dessa begränsningar.

SBU:s intention är att vägledningens också ska kunna användas som ett stöd inom socialtjänstens egen verksamhet för att stödja etisk reflektion i relation till socialtjänstens olika insatser. Folkhälsomyndigheten ser detta som positivt men ser också att ett mer brett användande kan innebära en risk för att vägledningen inte tillämpas på avsett sätt. Det finns därför ett behov av stor tydlighet i när och för vad vägledningen är tillämpbar. I det sammanhanget är det viktigt att understryka att den etiska bedömningen inte är avsedd att vägas in vid horisontella prioriteringar, det vill säga prioriteringar mellan olika behov eller verksamheter.

Folkhälsomyndigheten ser att vägledningen kan förtydligas med avseende på socialtjänstens uppgift att förebygga missbruk samt att sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. I vägledningen berörs dessa uppgifter enbart utifrån gruppen barn och unga. Med anledning av de förändringar i socialtjänstlagen som trädde i kraft 1 januari 2018 (SFS 2017:809) gällande spelmissbruk kan det finnas skäl att tydliggöra vilka former av missbruk som avses i vägledningen.

Folkhälsomyndigheten föreslår att formuleringarna i fråga 5 som innehåller begrepp som jämlikhet, rättvisa, diskriminering och stigmatisering ses över så att begreppsanvändningen blir tydlig och stringent. Denna reflektion bör ställas i relation till exempelvis fråga 9 om resurser och organisation som leder tanken till jämlikhet visavis likhet.

Folkhälsomyndigheten ser att frågan om vetenskapligt stöd<sup>3</sup> i huvudsak rör forskningsetiska överväganden. Frågan är i hög grad relevant vid bedömningar av systematiska utvärderingar men knyter inte på samma sätt an till socialtjänstens verksamhet. Möjligheten att frågan skiljs ut, i likhet med frågan som rör långsiktiga konsekvenser, kan övervägas. Detta skulle tydliggöra att frågan delvis har ett annat syfte och är inriktad på att belysa etiska frågeställningar rörande vetenskaplig metodik och förutsättningar för att bedriva forskning.

I den fullständiga vägledningen står att det kan finnas etiska skäl att använda en insats med bristande vetenskapligt stöd, om insatsen stöds av beprövad erfarenheten eller om det saknas alternativ som har ett starkare vetenskapligt stöd. Formuleringen är inte samstämmig med den inledande texten som ger att om det saknas vetenskapligt stöd för en insats behöver insatsen inte bedömas utifrån övriga frågeområden i vägledningen. Folkhälsomyndigheten ser inte att en

---

<sup>3</sup> Avser fråga 3 i den sammanfattade versionen av vägledningen och fråga 2 i den fullständiga versionen av vägledningen.


fullständig etisk bedömning i enlighet med vägledningen ska vara avhängigt fullgott vetenskapligt stöd för insatsen.

SBU konstaterar att det kan vara problematiskt att bekräfta resultat från studier med tveksam forskningsetisk kvalitet. Folkhälsomyndigheten ser att flera av de aspekter som listas i frågan om vetenskapligt stöd kan ses som en risk för snedvridning (bias) av resultatet, alternativt påverka underlagets överförbarhet till en kontext där andra etiska hänsyn tas. Det är utifrån vägledningen inte klart om den etiska bedömningen som görs i projektet är avsedd att påverka bedömningen av underlagets vetenskapliga tillförlitlighet.

---

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Anna Bessö. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Anna Månsdotter deltagit. Utredaren Martin Norman har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut



Martin Norman